

Návrh orientácie, zásad a priorít

vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2027

ÚVOD

Návrh orientácie, zásad a priorít vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2027 je základným otvoreným rámcovým dokumentom politiky vodného hospodárstva Slovenskej republiky pre plánovacie procesy a ich implementáciu do roku 2021, resp. do roku 2027. Uvedené roky sú míľniky na dosiahnutie environmentálnych cieľov v rámci stanovených cyklov plánov manažmentu povodia Dunaja a povodia Visly. Cieľom dokumentu je určiť základné zásady a nástroje na riešenie národných priorít v oblasti vodného hospodárstva s rešpektovaním požiadaviek vyplývajúcich z politiky Európskej únie. Tieto princípy a postupy sú základným východiskom tvorby rezortných politik a musia byť zohľadnené vo všetkých národných strategických, koncepcných a plánovacích dokumentoch. Tento dokument je založený na princípoch vyplývajúcich z platných legislatívnych predpisov, strategických plánovacích a koncepcných dokumentov Slovenskej republiky, vychádza z aktuálnych poznatkov a analýz o stave vôd. Zohľadňuje hodnotenie Európskej komisie týkajúce sa vykonávania plánov manažmentu povodí, preskúmania politiky súvisiacej s nedostatkom vody a sucha. Je v súlade so strategickými dokumentmi prijatými na úrovni Európskej komisie ako sú Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje, Koncepcia na ochranu vodných zdrojov Európy, Stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy, Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020.

Vodohospodárska politika Slovenskej republiky je koncipovaná ako súbor zásad, priorít a nástrojov na stanovenie efektívnych opatrení, ktorých správna aplikácia povedie k dosahovaniu environmentálnych cieľov na zabezpečenie ochrany vôd a ich trvalo udržateľného využívania do roku 2021, resp. do roku 2027. Tieto ciele sú stanovené v zákone č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov v súlade s požiadavkami smernice 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva (ďalej len „rámcová smernica o vode“) ako aj ďalších s vodou súvisiacich smerníc.

Opatrenia na dosahovanie cieľov vodohospodárskej politiky sú predmetom plánovacích a koncepcných dokumentov, predovšetkým plánov manažmentu povodí, resp. Vodného plánu Slovenska, ktoré sú komplexným systémom plánovania vodného hospodárstva na Slovensku.

Ich organickou súčasťou budú od roku 2015 plány manažmentu povodňového rizika, tak ako to ustanovuje zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami. Tieto plány nadväzujú na Analýzu stavu protipovodňovej ochrany z roku 2011 a sú v súlade s požiadavkami smernice 2007/60/ES Európskeho parlamentu a Rady o hodnotení a manažmente povodňových rizík.

Slovenská republika rozvíja svoje plánovacie a koncepčné dokumenty s využitím odborných, výskumom a praxou overených skúseností, na základoch viac ako storočnej tradície zákonnej úpravy vodného práva a na plánovaní vodného hospodárstva v rámci povodí. Nadväzuje na predchádzajúce plánovacie dokumenty, ktoré komplexne a detailne riešili otázky ako zvýšenie spoľahlivosti a časového predstihu meteorologických a hydrologických predpovedí, prognózy vývoja spoločnosti a s tým súvisiace nároky na vodné hospodárstvo, vrátane ochrany pred škodlivými účinkami vody. Súčasťou vodohospodárskych plánov bolo hodnotenie prírodných pomerov v jednotlivých povodiach, najmä evidencia vodných zdrojov, riešenie ochrany vody pred znečistením, prognózy potreby vody na rôzne účely užívania, plánovanie rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií, úpravy odtokových pomerov, možnosti rozvoja vodných ciest, využívanie vodnej energie s ohľadom na chránené územia, možnosti využívania vody na rekreáciu a vodné športy, ako aj zabezpečenie potrebného minimálneho prietoku vo vodných tokoch. Plánovanie vo vodnom hospodárstve bolo založené na reálnych a výhľadových bilanciách potrieb a zdrojov vody, na systémovom riadení vodného hospodárstva v jednotlivých povodiach s prepojením na poznatky vedy a výskumu, s ohľadom na ekonomické nástroje, najmä na úžitky a výdavky potrebné na zabezpečovanie jednotlivých vodohospodárskych služieb.

Návrh orientácie, zásad a priorít vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2027 vychádza zo súčasných podmienok vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky. Orientuje sa na odstraňovanie prekážok obmedzujúcich opatrenia na ochranu vodných zdrojov a to na základe definovaných zásad a prístupov Slovenskej republiky v oblasti vodnej politiky do roku 2027.

Medzi najvýznamnejšie výzvy vodného hospodárstva v súčasnosti patria najmä: predchádzanie a znižovanie znečistenia vody, zefektívnenie využívania vody, zvýšenie odolnosti vodného hospodárstva voči klimatickým a meteorologickým javom, zlepšenie riadenia vykonávaného subjektmi zapojenými do hospodárenia s vodnými zdrojmi, lepšie environmentálne prijateľné hospodárenie s pôdou, najmä zlepšenie praktických postupov pri hospodárení v lesoch, na poľnohospodárskej pôde a všeobecne v krajine. Riešenie týchto problémov je možné len integrovaným prístupom pri prijímaní opatrení v oblasti hospodárenia s vodnými zdrojmi a ich ochrany zahŕňajúcim celé spektrum politík v súvislosti s problematikou vody, energetiky a priemyslu, poľnohospodárstva, dopravy, odpadového hospodárstva, regionálneho rozvoja, územného plánovania, cestovného ruchu, adaptácie na zmenu klímy a pod., a to na horizontálnej aj vertikálnej úrovni.

Ochrana vody ako strategickej suroviny štátu a nášho spoločného národného bohatstva a napĺňanie požiadaviek vodohospodárskej politiky na dosiahnutie environmentálnych cieľov,

t. j. dosiahnutie dobrého stavu vôd, musia byť kontinuálne zabezpečované na všetkých úrovniach spoločnosti, naprieč všetkými odvetvami národného hospodárstva, ako aj jednotlivými občanmi Slovenskej republiky, a to ako prioritná súčasť každého infraštruktúralného projektu, každej aktivity a činnosti, ktorá má priamy alebo nepriamy vplyv na útvary povrchových vôd alebo podzemných vôd.

Zabezpečovanie základných potrieb obyvateľov Slovenskej republiky z hľadiska vytvárania podmienok pre dostatok kvalitnej pitnej vody a jej dostupnosť v rámci bezpečnej dodávky pitnej vody, optimalizáciu jej prerozdelenia v rámci rôznych účelov využívania vody v oblasti priemyslu a energetiky, poľnohospodárstva, plavby, rekreácie, športu a pod. pri súčasnom zabezpečovaní ochrany životného prostredia s dôrazom na oblasť vôd, vytváranie podmienok na ochranu obyvateľov, ich životov a majetku a celej spoločnosti pred povodňami, sú predpokladom na zlepšenie životnej úrovne obyvateľstva, hospodársky, ekonomický, kultúrny a sociálny rozvoj jednotlivých regiónov a celej spoločnosti, ako aj pre zabezpečenie potravinovej, zdravotnej, ale aj energetickej bezpečnosti štátu.

Návrh orientácie, zásad a priorít vodohospodárskej politiky Slovenska vychádza z platných právnych predpisov a zo základných princípov štátnej politiky v oblasti ochrany a racionálneho využívania vôd:

- I. „Nerastné bohatstvo, jaskyne, podzemné vody, prírodné liečivé zdroje a vodné toky sú vo vlastníctve Slovenskej republiky.“¹
- II. „Voda ako životne dôležitá zložka životného prostredia je nenahraditeľná surovina a prírodné bohatstvo, ktorá má strategický význam pre bezpečnosť štátu, a ktorej nedostatok môže spôsobiť ohrozenie života a zdravia obyvateľstva alebo ohroziť plnenie základných funkcií štátu.“²
- III. „Voda nie je komerčný výrobok ako iné výrobky, ale skôr dedičstvo, ktoré treba chrániť, brániť a nakladať s ním ako takým.“³
- IV. „Podzemné vody sú prednostne určené na zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou a na účely, na ktoré je použitie pitnej vody ustanovené osobitným predpisom (zákonom č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia). Iné použitie podzemných vôd je možné iba pri zachovaní ich prednostného určenia.“²
- V. „Verejné vodovody a verejné kanalizácie sa zriaďujú a prevádzkujú vo verejnom záujme najmä na účely hromadného zásobovania obyvateľov pitnou vodou a hromadného

¹ Ústava Slovenskej republiky

² Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov

³ Preambula smernice 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva

odvádzania a čistenia odpadových vôd. Vlastníkom verejného vodovodu a verejnej kanalizácie môže byť z dôvodu verejného záujmu iba právnická osoba so sídlom na území Slovenskej republiky.“⁴⁾

- VI. „Obec zabezpečuje zásobovanie obyvateľov obce pitnou vodou, odvádzanie a čistenie odpadových vôd a zneškodňovanie obsahu žúmp.“⁵⁾
- VII. „Opatrenia na ochranu pred povodňami sú zamerané na zníženie potenciálnych nepriaznivých následkov povodní na ľudský život, zdravie, životné prostredie, kultúrne dedičstvo a hospodársku činnosť v geografických oblastiach. Povodňové zabezpečovacie práce vykonávané na stavbách sa považujú za verejné práce a výdavky vynaložené na ich vykonávanie sa uhrádzajú z verejných prostriedkov.“⁶⁾ Povodňové zabezpečovacie práce vykonávané na vodných tokoch a vodných stavbách sa považujú za verejné práce.

1. VÝCHODISKÁ A SÚČASNÉ PODMIENKY VODOHOSPODÁRSKEJ POLITIKY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Slovenská republika svojou polohou na rozvodnici úmorí Baltického a Čierneho mora je závislá najmä od vody z atmosferických zrážok, ktoré spadnú na jej územie. Geografické a geomorfologické podmienky, ako aj nerovnomernosť rozdelenia zrážok na území a v čase vytvárajú špecifický vodný režim. Kým v pramenných oblastiach vodných tokov sa vyskytujú pomerne výdatné zrážky, dolné časti povodí, najmä vo vegetačnom období, sú stále častejšie postihované ich nedostatkom. Rýchly odtok vody z horných častí povodí má za následok dlhšie trvanie malých prietokov, čo obmedzuje možnosti využívania povrchových zdrojov vody. Najvýznamnejšie zdroje podzemných vôd sa vyskytujú v alúviách nížinných úsekov vodných tokov, ale aj v horských, najmä krasových oblastiach. Podzemné vody aj povrchové vody patria medzi obnoviteľné zdroje, ktoré sú svojimi množstvami limitované. V rámci územia Slovenskej republiky sú vodné zdroje rozložené nerovnomerne nielen z hľadiska množstva, ale aj ich kvality. Táto prirodzená dispozícia je v súčasnosti značne ovplyvňovaná stále častejšími krátkodobými, ale intenzívnymi zrážkami, ktoré sa striedajú s dlhšími obdobiami sucha. Napriek týmto prírodným vplyvom má Slovenská republika k dispozícii vodné zdroje na zabezpečenie súčasných aj výhľadových potrieb vody pre obyvateľstvo, priemysel, poľnohospodárstvo a ostatné účely, a to najmä v oblasti našej najväčšej zásobárne kvalitnej podzemnej vody na Žitnom ostrove. V ostatných častiach územia Slovenska sú vodné zdroje rozložené nerovnomerne s rozdielnym množstvom a kvalitou.

⁴⁾) Zákon č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov

⁵⁾ Zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

⁶⁾ Zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami

Politika Slovenskej republiky v oblasti vôd sa v úzkej súčinnosti s ostatnými členskými štátmi Európskej únie v rámci spoločnej implementačnej stratégie v súčasnosti orientuje na zabezpečenie všestrannej ochrany vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých suchozemských ekosystémov, zachovanie alebo zlepšenie stavu vôd, účelné, hospodárne a trvalo udržateľné využívanie vôd a zabezpečenie ochrany pred povodňami a ich následkami. Vo vzťahu k trvalo udržateľnému rozvoju spoločnosti sa orientuje na integrované riadenie všetkých druhov vôd vrátane vodných ekosystémov v rámci jednotlivých povodí. Zabezpečovanie dostatočného množstva vody vyhovujúcej kvality pri zachovaní hydrobiologických a biologických funkcií ekosystémov a pripôsobovaní ľudských činností možnostiam prírody je realizované v súlade s ústrednou myšlienkou integrovanej európskej vodnej politiky, k uplatňovaniu ktorej sa Slovenská republika vstupom do Európskej únie prihlásila.

Slovenská republika je spolu s ostatnými krajinami Európskej únie zmluvnou stranou Dohovoru o mokradiach (Ramsar, Irán, 1971), ktorý sa venuje integrovaniu národných stratégií ochrany mokradí s vodohospodárskou politikou, programami lesného hospodárstva, stratégiami trvalo udržateľného rozvoja a poľnohospodárskou politikou. Tieto politiky sa riadia princípmi ochrany a múdreho využívania mokradí, podporujú ekosystémové služby poskytované mokradami a uznávajú ekologický, sociálny a ekonomický význam mokradí ako súčasť vodného cyklu.

Vodné zdroje

Využívanie vodných zdrojov v SR sa orientuje prednostne na zdroje podzemných vôd, ktorých zásoby umožňujú využívanie aj v suchých a menej zrážkových obdobiach a sú spoľahlivejšie z hľadiska stability množstva aj kvality vody.

Zdokumentovaný stav využiteľného množstva podzemných vodných zdrojov v Slovenskej republike, ktoré sú prioritnými zdrojmi na využívanie vody na pitné účely, a v prípade uspokojenia prednostného využívania vôd na pitné účely aj na ďalšie účely užívania pre priemysel, poľnohospodárstvo a pod. predstavovali v roku 2013 necelých $80 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. Komisiou pre schvaľovanie množstiev podzemných vôd⁷ bolo schválených do $50 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. Spotrebiteľmi je toho času reálne využívaných, resp. odoberaných cca $11 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$ podzemnej vody.

Spotreba vody dodávanej verejnými vodovodmi na Slovensku klesá dlhodobo u všetkých kategórií užívateľov. Množstvo vody vyrobenej a určenej na realizáciu sa znížilo od roku 1990 do roku 2013 na polovicu – zo 619 mil. $\text{m}^3 \cdot \text{rok}^{-1}$ na 294 mil. m^3 . Po roku 2000 sa síce pokles spomalil, ale tento trend naďalej pokračuje, a to aj napriek budovaniu a rozširovaniu vodovodných sietí a nárastu obyvateľov pripojených na verejný vodovod. Tento pokles je dôsledkom viacerých vplyvov, medzi ktoré patria reštrukturalizácia hospodárstva po roku 1990, poznačená významnou redukciou poľnohospodárskej výroby, počiatočným výrazným

⁷Komisia pre schvaľovanie množstiev podzemných vôd zriadená rozhodnutím ministra životného prostredia Slovenskej republiky č. 3/2011-7.1 ako expertný poradný orgán ministra

poklesom priemyselnej výroby, ktorý následne vystriedala rastová tendencia spojená s uplatňovaním nových inovačných úsporných technológií a zariadení v priemysle, používanie úsporných spotrebičov v domácnostiach a tiež plošné šetrenie s vodou.

Znižovanie odberov podzemnej vody možno hodnotiť z viacerých uhlov pohľadu, a to a jednej strane ako pozitívny vplyv na zlepšovanie bilančného stavu podzemných vôd, čo je dobrou správou pre životné prostredie. Na strane druhej však z pohľadu spotrebiteľa prílišné úspory vody v domácnostiach môžu viesť k poklesu celkovej životnej úrovne obyvateľov. V mnohých okresoch klesla priemerná spotreba vody na jedného obyvateľa domácnosti pod 80 l za deň, čo je hodnota považovaná Svetovou zdravotníckou organizáciou za hygienické minimum. Na základe týchto skutočností ďalšie znižovanie odberov vody v podmienkach Slovenskej republiky nie je prospešné a ani žiaduce s ohľadom na zdravie a životnú úroveň obyvateľstva SR.

Výrazne sa znížili aj odbery povrchovej vody. Najvýznamnejšími odberateľmi povrchovej vody sú priemysel a energetika, verejné vodovody a poľnohospodárstvo. Podľa vodohospodárskej bilancie povrchových vôd za rok 2013 (zdroj: SHMÚ) odbery povrchovej vody v roku 2013 dosiahli cca 308 mil. m³. Množstvo povrchovej vody dodávanej pre verejné vodovody sa od roku 1995 znížilo o tretinu. Najvýraznejšie poklesli dodávky vody pre poľnohospodárstvo, najmä ako dôsledok poklesu poľnohospodárskej výroby. Odbery závlahovej vody v štátnych závlahových zariadeniach klesli v roku 2013 na cca 14 mil. m³.

Verejné vodovody a verejné kanalizácie

Slovenská republika patrí medzi štáty Európskej únie, v ktorých je zásobovanie obyvateľov kvalitnou pitnou vodou z verejných vodovodov na vysokej úrovni. V roku 2013 bolo v Slovenskej republike z verejných vodovodov zásobovaných 4 733 tis. obyvateľov, čo predstavuje 87,4 % z celkového počtu obyvateľov Slovenska. Z 2891 obcí bol verejný vodovod vybudovaný v 2 354, t.j. v 81,4 % obcí Slovenska. Problémom sú veľké regionálne rozdiely, pričom najnepriaznivejšia situácia je v okresoch stredného a východného Slovenska (Rimavská Sobota, Sabinov, Vranov nad Topľou)⁸.

V roku 2013 bývalo v domoch napojených na verejnú kanalizáciu 3 447 tis. obyvateľov, t. j. 63,6 % obyvateľov Slovenskej republiky, čo znamená nárast o 6,7 percentuálneho bodu oproti roku 2004. Množstvo vypúšťaných vyčistených odpadových vôd v tomto období pokleslo o cca 20 tis. m³/rok, čo je však dôsledkom znižovania spotreby pitnej vody vo všetkých kategóriách odberateľov (domácnosti, priemysel, poľnohospodárstvo).

Verejnú kanalizáciu malo v roku 2013 vybudovanú 1023 obcí, pričom ich počet od roku 2004 vzrástol o 430. Odpadové vody z nich sú čistené v 648 čistiarnach odpadových vôd (ďalej aj ČOV). V ostatných rokoch bolo vybudovaných 208 nových ČOV, ďalšie boli rekonštruované a intenzifikované v súlade s požiadavkami na redukciiu biologicky

8) Údaje o vodohospodárskej a investičnej výstavbe a prevádzke na Slovensku, stav k 31. 12. 2013, Výskumný ústav vodného hospodárstva

odstrániteľného znečistenia. Aj v odkanalizovaní jednotlivých regiónov sú výrazné rozdiely. Najnižší podiel obyvateľov bývajúcich v domoch napojených na verejnú kanalizáciu je v regióne Oravy, v okresoch Komárno a Košice – okolie⁸⁾.

Stav povrchových vôd a podzemných vôd

Hlavné príčiny negatívnych účinkov na stav vôd sú často navzájom úzko prepojené, čo značne komplikuje situáciu a znižuje možnosti ich eliminácie. V globálnom pohľade ide najmä o zmenu klímy, využívanie pôdy, hospodárske činnosti, ako napríklad energetika, priemysel, poľnohospodárstvo a cestovný ruch, urbanizmus, demografické zmeny a pod. Nepriaznivé dôsledky spôsobené týmito aktivitami sa prejavujú vo forme znečisťujúcich emisií, fyzických zmien vodných útvarov a mimoriadnych udalostí, ako sú napríklad záplavy a suchá.

Hodnotenie stavu povrchových vôd pozostáva z hodnotenia ekologického stavu a hodnotenia chemického stavu. Ekologický stav určujú biologické prvky kvality, ktoré sú prioritné pre určenie stavu, fyzikálno-chemické a hydromorfologické prvky kvality majú podporný význam. Hodnotenie ekologického potenciálu sa využíva pre významne zmenené vodné útvary a umelé vodné útvary. Je založený na typovej špecifickosti a odhade významnosti zmien v porovnaní s maximálnym ekologickým potenciálom, ktorý v prípade týchto vodných útvarov predstavuje referenčné hodnoty.

Na základe hodnotenia z rokov 2007-2008 bolo na Slovensku vo veľmi dobrom a dobrom ekologickom stave, resp. potenciáli klasifikovaných 63,7 % útvarov z celkového počtu 1 760 hodnotených útvarov povrchových vôd. Pomerne veľký počet vodných útvarov bol stanovený v priemernom stave a potenciáli - 32,9 %, zlý a veľmi zlý stav bol stanovený len v 3,4 % vodných útvarov. Medzi hlavné prekážky dosiahnutia dobrého stavu útvarov povrchových vôd patria hydromorfologické zmeny a znečistenie (organické znečistenie, znečistenie nutrientami a špecifickými látkami).

Z hodnotenia chemického stavu vodných útvarov povrchovej vody vyplýva, že z 1 760 vodných útvarov povrchových vôd bol dobrý chemický stav dosiahnutý v 95,0 %, 88 vodných útvarov nedosahovalo dobrý chemický stav. Najhorší stav bol zistený v čiastkovom povodí Moravy. Na základe výsledkov možno konštatovať, že dobrý chemický stav nebol dosiahnutý najmä z dôvodu presiahnutia environmentálnej normy kvality nesyntetických prioritných látok (kovov) a zvýšenými koncentraciami syntetických organických látok.

Jedným z primárnych zdrojov znečistenia útvarov povrchových vôd okrem znečistenia z poľnohospodárstva (organickým znečistením a živinami) sú nečistené alebo nedostatočne čistené komunálne odpadové vody. Vypúšťanie komunálnych odpadových vôd do povrchových vôd je regulované smernicou Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd, ktorá definuje požiadavky na odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd pre aglomerácie nad 2 000 ekvivalentných obyvateľov (ďalej aj EO). Tieto požiadavky sú obsiahnuté v Národnom programe Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd, ich splnenie je

záväzkom SR voči EÚ do 31.12.2015. Tieto aktivity sú finančne a počtom stavieb technicky a časovo mimoriadne náročné.

Slovenská republika sústreďuje maximálnu pozornosť a úsilie na zabezpečovanie finančných prostriedkov na budovanie verejných kanalizácií a zvýšenie efektívnosti čistiarní odpadových vôd. V súčasnom období je množstvo stavieb verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd vo výstavbe alebo v príprave a je reálny predpoklad, že po dokončení budú významným príspevkom pre ochranu životného prostredia a plnenie záväzkov Slovenskej republiky. Efekty tohto procesu sa už prejavujú postupným nárastom obyvateľov bývajúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu, ale najmä zlepšovaním parametrov vypúšťaných vyčistených odpadových vôd, resp. znižovaním vypúšťaného znečistenia do vodného prostredia.

Vzhľadom na to, že celé územie Slovenska je určené za citlivé územie, kde sa vyžaduje prísnejšia technológia čistenia pre všetky stredne veľké a veľké čistiarne odpadových vôd, sú tieto v aglomeráciach nad 10 000 EO realizované s technológiami na odstraňovanie živín (dusík a fosfor), čo je významným príspevkom k znižovaniu znečistenia vodných tokov živinami.

Na znečisťovaní živinami sa podieľajú aj emisie živín z difúzných zdrojov znečistenia, a to hlavne z poľnohospodárstva. Dôsledkom obohatenia vody živinami, predovšetkým dusíkom a fosforom je zvýšený rast siníc, rias a vyšších foriem rastlínstva. Tento stav spôsobuje neželateľné narušenie rovnováhy organizmov prítomných vo vode a zhoršenie kvality vody. Eutrofizácia sa najviac prejavuje v pomaly tečúcich vodách alebo stojatých vodách (vodných nádržiach). Táto problematika je riešená okrem smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd aj smernicou Rady 91/676/EHS o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov (dusičnanová smernica).

Negatívnu úlohu v rámci dosiahnutia dobrého ekologického stavu/potenciálu pre mnohé vodné útvary v povodiach zohrávajú najmä hydromorfologické zmeny spôsobené narušením pozdĺžnej spojitosti riek a habitatov/biotopov, narušením priečnej spojitosti mokradí a inundácií s tokom a hydrologické zmeny, spôsobené vodnými stavbami vybudovanými na využívanie hydroenergetického potenciálu vodných tokov, tvorbou zásobných objemov na zadržanie vody na jej distribúciu pre jednotlivých užívateľov, opatreniami na ochranu pred povodňami a vodnou dopravou. Väčšina týchto stavieb bola realizovaná v období pred platnosťou rámcovej smernice o vode, to znamená pred rokom 2000, pričom nie vždy sa v dostatočnej miere zohľadňovali požiadavky na zabezpečenie prirodzenej migrácie rýb a iných vodných živočíchov. Na odstránenie resp. zmiernenie týchto hydromorfologických a hydrologických zmien sú navrhnuté nápravné alebo zmiernujúce opatrenia, najmä budovanie funkčných rybovodov a biokoridorov, prebudovanie stupňov na sklzy alebo rampy, úprava manipulačných poriadkov vodných stavieb, prípadne odstránenie prekážky.

Hodnotenie stavu podzemných vôd pozostáva z hodnotenia kvantitatívneho stavu podzemných vôd a hodnotenia chemického stavu podzemných vôd.

V rámci hodnotenia stavu podzemných vôd bolo zo 101 vymedzených útvarov podzemných vôd 82,7 % klasifikovaných v dobrom chemickom stave. Z hľadiska kvantitatívneho stavu 5 útvarov podzemných vôd dobrý stav nedosiahlo.

Podzemné vody sú najviac atakované priemyselnými a komunálnymi odpadovými vodami, činnosťou v poľnohospodárstve, nelegálnymi skládkami komunálneho odpadu. Vodárenské zdroje sú ohrozované nevhodnou činnosťou v ochranných pásmach (rôzne výrobné prevádzky, intenzívne poľnohospodárstvo, ťažba štrku v chránených vodohospodárskych oblastiach, rozvoj športu a rekreácie, nevhodné urbanistické smerovanie a iné.). Pretrváva nebezpečenstvo ohrozenia podzemných vôd vplyvom prenikania znečisťujúcich látok z rôznych druhov odpadov, environmentálnych záťaží, spádov na terén a infiltráciou zo znečistených úsekov vodných tokov. Významný problém predstavujú plošné zdroje znečistenia (hospodárenie na pôde, znečistenie z atmosféry) a používanie látok s vysokým a trvalým znečisťujúcim účinkom (ropné látky, rádioaktívne látky, pesticídy, detergenty, farmaceutiká a pod.). Znečistenie spôsobené týmito látkami sa spravidla nedá odstrániť alebo je veľmi nákladné, a účinná je zväčša len preventívna ochrana.

Hodnotenie stavu vodných útvarov sa vykonáva na základe monitorovania. Monitorovanie stavu vôd je jedným z najdôležitejších nástrojov procesu vodného plánovania. Zohráva kľúčovú úlohu pri podpore správneho rozhodovania, a to najmä z dôvodu, že náklady na monitorovanie sú omnoho nižšie ako náklady na prijatie opatrení voči nevhodným rozhodnutiam. Slovenská republika vypracováva Program monitorovania vôd tak, aby zodpovedal stavu, potrebám, rozsahu a úrovni danej doby. V súčasnosti sa monitorujú všetky ukazovatele, medzi nimi aj prioritné látky, v súlade s platnou legislatívou SR, ktorá zohľadňuje požiadavky smernice Rady 2008/105/ES o environmentálnych normách kvality v oblasti vodnej politiky.

Ochrana pred povodňami

Slovenská republika v ostatných rokoch rovnako ako iné krajiny stále častejšie čelí výkyvom počasia. Čoraz častejšie sa vyskytujú dlhé obdobia sucha, ktoré sa striedajú s intenzívnymi zrážkami spôsobujúcimi prívalové povodne. Zabezpečovaniu účinných protipovodňových opatrení na ochranu životov, zdravia, životného prostredia, kultúrneho dedičstva a hospodárskych aktivít sa v súčasnosti venuje maximálna pozornosť. S realizáciou protipovodňových opatrení má Slovensko bohaté skúsenosti a ich účinnosť overenú praktickými skúsenosťami z viacerých veľkých povodní, pričom opatrenia na ochranu pred povodňami sa vykonávajú preventívne, v čase nebezpečenstva povodne, počas povodne a po povodni a ich rozsah je definovaný v príslušnej legislatíve. Mestá a obce ležiace pri väčších riekach zväčša majú vybudované pomerne spoľahlivé systémy na ochranu pred povodňami, ale aj tieto systémy treba starostlivo udržiavať a zdokonaľovať. Na obmedzenie negatívnych účinkov povodní sa dlhoročne využívajú klasické ekologické a technické opatrenia, čo okrem iného zabezpečilo v rámci Slovenskej republiky prepracovanú ochranu pred povodňami prostredníctvom správcu vodohospodársky významných vodných tokov, ale aj drobných vodných tokov.

Ekonomické nástroje

Cenová politika je v Slovenskej republike založená na princípe úhrady nákladov za vodohospodárske služby⁹, vrátane nákladov na ochranu životného prostredia a nákladov na zdroje v súlade s princípom „užívateľ a znečisťovateľ platí“. Ceny za výrobu, distribúciu a dodávku pitnej vody z verejného vodovodu, za odvádzanie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou, za čistenie odpadovej vody privádzanej do čistiarne odpadovej vody verejnou kanalizáciou, za odbery povrchovej vody z vodných tokov, využívanie hydroenergetického potenciálu vodných tokov a odbery energetickej vody reguluje Úrad pre reguláciu sieťových odvetví¹⁰. Regulované ceny zohľadňujú ekonomicky oprávnené náklady na jednotlivé vodohospodárske činnosti a výšku primeraného zisku. Environmentálne náklady a náklady na zdroje, ktoré sú v súčasnosti stanovené odborným odhadom so zohľadnením sociálnej a ekonomickej únosnosti obyvateľov SR, sú v cenách zohľadnené ako náklady „internalizované“ v klasických finančných nákladoch, ktoré vstupujú do cien pitnej vody a odpadovej vody.

Náklady na zdroje sú stanovené formou poplatkov za odbery podzemnej vody na rôzne účely využitia¹¹ (napr. na pitné účely, poľnohospodárstvo, priemysel a iné). Environmentálne náklady zohľadňujú princíp „užívateľ a znečisťovateľ platí“. Medzi environmentálne náklady patria aj poplatky za vypúšťanie odpadových vôd do vodného prostredia, a to v závislosti od množstva vypúšťaného znečistenia¹¹). Zohľadnenie oprávnených nákladov v cenách za vodohospodárske služby, vrátane uvedených environmentálnych nákladov má za cieľ motivovať užívateľov vody k efektívnejšiemu a šetrnejšiemu využívaniu vodných zdrojov, aby sa zabránilo nehospodárnemu nakladaniu s vodou a znečisťovaniu vôd. Súčasná cenová politika zohľadňuje dodržanie primeranej socioekonomickej vyváženosti a v záujme Slovenskej republiky je nielen udržať, ale aj podporiť ďalší rozvoj priemyselnej a poľnohospodárskej výroby na Slovensku.

2. ORIENTÁCIA VODOHOSPODÁRSKEJ POLITIKY SLOVENSKEJ REPUBLIKY DO ROKU 2027

Návrh orientácie, zásad a priorít vodohospodárskej politiky SR do roku 2027 je zameraný na dosahovanie dobrého stavu vôd a na určenie spôsobov ako ho dosiahnuť tak, aby sa súčasne zabezpečila udržateľnosť všetkých činností, ktoré majú vplyv na vodu, a tým

⁹ § 78 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov

¹⁰ zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach

¹¹ § 79 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov, nariadenie vlády Slovenskej republiky 755/2004 Z. z., ktorým sa ustanovuje výška neregulovaných platieb, výška poplatkov a podrobnosti súvisiace so spoplatňovaním užívania vôd

zaistila dostupnosť kvalitnej vody na trvalo udržateľné a spravodlivé využívanie vody. Spravodlivým využívaním vody sa rozumie zabezpečenie rovnakého prístupu k vode pre všetkých s ohľadom na jej prednostné určenie, a to na zásobovanie pitnou vodou. Vodný útvar povrchovej vody je v dobrom stave vtedy, ak je dobrý jeho ekologický stav ako aj jeho chemický stav. Úvar podzemnej vody je v dobrom stave, ak je dobrý jeho kvantitatívny stav a súčasne aj jeho chemický stav.

Vodohospodárska politika SR do roku 2027 sa zameriava na vodu ako na súčasť trvalo udržateľného rozvoja, tak aby vodné zdroje boli trvalo udržateľné z hľadiska kvality a množstva t. j. aby boli schopné zabezpečiť všetky potreby ekosystémov ako aj človeka v dostatočnom množstve a v požadovanej kvalite, odolnejšie voči zmene klímy a extrémnym hydrologickým situáciám (suchu a povodňam). Podporuje prístup založený na prevencii a pripravenosti s ohľadom na zabezpečenie udržateľnej rovnováhy medzi potrebou vody a jej disponibilným množstvom, berúc do úvahy tak potreby prírodných ekosystémov ako aj ľudských činností a podľa možností situovanie významných hospodárskych činností do oblastí s dostupnými vodnými zdrojmi. Tieto ambície je možné dosiahnuť iba prostredníctvom integrovania ochrany vody a jej racionálneho využívania do všetkých sektorových politík tak, aby tieto smerovali k rovnakému cieľu, a to k dosiahnutiu dobrého stavu všetkých vôd, resp. aby sa zabránilo negatívnym vplyvom na vodné zdroje a vodné ekosystémy.

Vodné zdroje majú citlivú dispozíciu na zraniteľnosť a nie sú nevyčerpatel'né, preto sa vyžaduje primeraná regulácia nakladania s vodou, jej účelné a hospodárne využívanie. Nevyhnutnou podmienkou trvalo udržateľného využívania vôd je zabezpečenie ich všestrannej ochrany na zlepšenie, resp. zachovanie ich stavu, vrátane ich kvality ako aj množstva. Napriek tomu, že voda je jednou z najrozšírenejších látok na zemi, je táto výzva mimoriadne naliehavá vzhľadom na skutočnosť, že voda je súčasne na prvom mieste z piatich základných problémov civilizácie (voda, výživa, zdravie, ekológia a energetika).

Identifikované príčiny negatívnych účinkov na stav vôd sú navzájom prepojené, pričom ich kumulatívny účinok významne ohrozuje stav vôd. Ide najmä o zmenu klímy, využívanie pôdy, hospodárske činnosti, ako sú výroba elektrickej energie, priemysel, poľnohospodárstvo a cestovný ruch, mestský rozvoj a demografické zmeny a podobne. Nepriaznivé dôsledky spôsobené týmito príčinami sa môžu prejaviť vo forme znečisťujúcich emisií, nadmernej spotreby vody spôsobujúcej jej nedostatok, najmä vo vodných útvaroch nedosahujúcich dobrý kvantitatívny stav, zmien vodných útvarov a extrémnych hydrologických situácií, ktoré sa môžu zhoršovať, ak sa nepodniknú potrebné opatrenia. V dôsledku uvedených príčin je ohrozený stav vôd a viacerým oblastiam môže hroziť nedostatok vody. Vodné ekosystémy sa môžu stať citlivejšími na extrémne hydrologické situácie, ako sú povodne a suchá. Riešenie uvedených problémov negatívne vplyvujúcich na stav vôd, a to prostredníctvom efektívne nastavených opatrení má značný potenciál prispieť aj k riešeniu otázok týkajúcich sa konkurencieschopnosti vodného hospodárstva ako aj celej spoločnosti. Na správne a efektívne nastavenie opatrení smerujúcich k dosiahnutiu dobrého stavu podzemných a povrchových vôd je potrebné zabezpečiť monitorovanie a hodnotenie

vôd, vrátane zabezpečovania monitorovacej siete. Tiež zabezpečenie pozdĺžnej a laterálnej kontinuity vodných tokov a odstraňovanie bariér vo vodných tokoch a ich realizáciu za účelom podpory biodiverzity a zabezpečovania ekosystémových služieb smerujú k spoločnému cieľu – dosiahnutiu dobrého stavu vôd.

V rámci efektívneho využívania vodných zdrojov je nevyhnutné akceptovať zabezpečenie dostatočného množstva vody pre vodné ekosystémy. Všeobecné zlepšenie vodných ekosystémov je predpokladom pozitívneho prínosu k dosiahnutiu cieľov stratégie Európskej únie v oblasti biodiverzity¹², ktorými sú zastavenie straty biodiverzity a degradácie ekosystémových služieb v Európskej únii do roku 2020 a ich obnovenie v čo najväčšej možnej miere.

Napriek ambíciám Slovenskej republiky splniť požiadavky týkajúce sa odvádzania a čistenia odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO do roku 2015, z dôvodu finančnej náročnosti týchto stavieb bude musieť Slovenská republika pokračovať v napĺňaní cieľov aj v ďalšom plánovacom období 2014 - 2020, mimoriadne dôležitá je finančná podpora zo strany Európskej únie. Prioritami sú aktivity na dosiahnutie zníženia znečisťovania povrchových vôd živinami minimálne na úroveň kompatibilnú s kritériami dobrého ekologického stavu/potenciálu v oblasti odvádzania a čistenia odpadových vôd v aglomeráciách nad 2000 EO, ako aj v aglomeráciách pod 2000 EO v chránených vodohospodárskych oblastiach, kde nebol identifikovaný aspoň dobrý stav vôd, resp. kde trendy znečistenia živinami indikujú riziko zhoršenia súčasného stavu vodného útvaru v blízkej budúcnosti. Aktivity v aglomeráciách pod 2 000 EO budú zamerané najmä na podporu výstavby čistiarní odpadových vôd v prípadoch, ak už je vybudovaná (minimálne v 80% celej predmetnej aglomerácie) a prevádzkovaná stoková sieť. Každé ďalšie dobudovávanie stokových sietí a ČOV v obciach pod 2000 EO je prínosom pre ochranu životného prostredia, bude podporované, nakoľko prispeje k ochrane podzemných a povrchových vôd.

Dôležitou úlohou vodného hospodárstva v Slovenskej republike je zabezpečiť podmienky na ochranu pred povodňami. Plány manažmentu povodňového rizika, ktoré budú zhotovené do 22.12.2015 v koordinácii s druhým cyklom plánov manažmentu povodia majú za cieľ zabezpečiť čo najlepšie riešenie ochrany – v prospech ľudského zdravia a bezpečnosti a zároveň dosiahnutia dobrého stavu vôd. Opatrenia navrhnuté v plánoch manažmentu povodňového rizika a v ich pravidelných aktualizáciách je potrebné zohľadniť aj pri vypracúvaní plánov riadenia rizík týkajúcich sa viacerých odvetví a hrozieb. Implementácia týchto opatrení by mala priniesť k prírode citlivejšie a lepšie využívanie pôdy, obnovu ekosystémov a krajiny a komplexnejšie územné plánovanie, ktoré v potrebnom rozsahu zohľadní zmenu klímy, odolnosť voči extrémom a potreby adaptácie.

Pri navrhovaní optimálnych riešení je potrebné brať do úvahy, že akumulčná schopnosť vegetácie, pôdy, podložia a mokradí má len obmedzený rozsah. Prírodná akumulácia v prírodnom, nenarušenom prostredí umožňuje zadržať iba určité množstvo vody vo vymedzenom časovom období a má preukázateľný vplyv na redukcii malých a stredných

¹² Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020, KOM (2011) 244 Oznámenie Komisie z 3. 5. 2011

povodní. Pri intenzívnych a dlhotrvajúcich dažďoch, ako aj pri povodniach spôsobených privalovými dažďami je ich vplyv na zníženie odtoku pomerne malý. Retenčná schopnosť krajiny je veľmi rozdielna v závislosti od charakteristík reliéfu, pôd a vegetačného pokryvu, preto je vždy nevyhnutné voľbu spôsobu ochrany pred povodňami prispôbiť konkrétnym prírodným a urbanistickým podmienkam v predmetnej oblasti tak, aby sa dosiahol čo najvyšší ochranný účinok. Preto využitie zelenej infraštruktúry a otváranie a obnovu prírodných inundačných území je možné očakávať najmä v extraviláne obcí, ako jedno z preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami. Naopak, riešenia na vodnom toku v intraviláne obcí sú viazané na technické opatrenia využívajúce tzv. sivú infraštruktúru, a to najmä z dôvodov obmedzeného priestoru existujúcou zástavbou v blízkosti toku, kde nie je možné alebo by bolo nedostatočne efektívne, využitie prvkov zelenej infraštruktúry. Podporujú sa však aj opatrenia s využitím prírodných riešení v intravilánoch obcí (ako je vytváranie mokradí, zachytávanie dažďovej vody, úprava spevnených plôch umožňujúcich zasakovanie vody a pod.).

Pre urbanizované prostredie je charakteristický vysoký podiel plochy územia s nepriepustným povrchom, ktorý negatívne vplyva na prirodzený kolobeh vody v krajine, častokrát presahujúci hranice intravilánu sídla. Plochy s nepriepustným povrchom rýchlo odvádzajú zrážkovú vodu z územia zväčša prostredníctvom kanalizácie, čím dochádza k väčšej záťaži kanalizačnej siete, ČOV ako aj recipientu. Vypúšťanie väčšieho množstva vôd do recipientu následne negatívne vplyva na možný priebeh povodní. Na druhej strane sa tieto plochy počas teplých dní silne prehrievajú, trpia suchom, čo môže spôsobovať zhoršenie miestnej mikroklímy a tým negatívne vplyvať na miestne obyvateľstvo. Opatrenia umožňujúce vsakovanie a zadržiavanie zrážkovej vody sú schopné spoločne s prvkami zelenej infraštruktúry prispieť k eliminácii uvedených negatívnych vplyvov na miestne životné prostredie. V rámci vodozádržných opatrení budú podporené opatrenia na záchyt a zadržiavanie zrážkovej vody v urbanizovanej krajine, a to buď prostredníctvom prvkov zelenej infraštruktúry alebo prvkov technického charakteru.

To znamená, že len dobre naplánovaný manažment preventívnych opatrení s maximálnym využitím možností, ktoré poskytujú riešenia podporujúce zmiernenie povodňovej vlny otváraním a obnovou prírodných inundačných území, riečnych alúvií („priestor pre rieku“), ako aj zelenú infraštruktúru a vhodne navrhnuté technické riešenia využívajúce tzv. sivú infraštruktúru umožňujúce riadenie odtoku vody z krajiny, môže významne prispieť k eliminácii prejavov zmien klímy zabezpečením dostatočného množstva vody nielen pre potreby obyvateľstva, ale taktiež prispeje k stabilite dotknutých ekosystémov.

Vo vodnom hospodárstve Slovenska sa dlhodobo ako významný nástroj, overený reálnymi povodňovými situáciami, osvedčila realizácia opatrení zameraných na zadržiavanie a akumuláciu vôd a riadené usmerňovanie odtokového režimu povrchových vôd. Dostatočné zásoby akumulovanej vody vytvoria dobré podmienky na jej ochranu a efektívne využívanie, umožnia jej ekologické pridelovanie aj v obdobiach sucha a nedostatku vody, čo potvrdili aj skúsenosti z ostatných rokov. Akumulácia vody vo vodných nádržiach má potenciál uspokojovať viacero potrieb spoločnosti a tak môže byť aj reálnym riešením na zmiernenie negatívnych dopadov avizovanej klimatickej zmeny. Takýto prístup umožňuje plniť úlohy aj

v oblasti ochrany pred povodňami a v súvislosti s hospodárením s vodou bude aj nástrojom naprechod od „reakcie na krízu“ k „riadeniu krízy“ na zlepšenie odolnosti spoločnosti voči povodňam, nedostatku vody a suchám.

V plánovacích a koncepčných dokumentoch treba zohľadňovať, že územie Slovenskej republiky patrí do dvoch medzinárodných (cezhraničných) povodí, a to do medzinárodného povodia Dunaja (96% územia SR) a do medzinárodného povodia Visly (4% územia SR). Hydrologické cykly v rámci jednotlivých povodí sú prepojené až do takej miery, že využívanie pôdy a vody v jednej krajine môže ovplyvniť zrážky a stav vôd za jej hranicami. Navyše na stav vôd významne vplyvajú aj európsky trh, spoločné politiky Európskej únie a politiky jednotlivých členských štátov, preto je na účely vykonávania zásad rámcovej smernice o vode rovnako dôležitá aj cezhraničná spolupráca a koordinácia vykonávacieho procesu v rámci spoločného cezhraničného povodia.

Voda nepredstavuje len záležitosť miestneho významu, ale aj globálny problém prepojený s mnohými otázkami, ktoré majú značný hospodársky, sociálny a bezpečnostný rozmer ako napr. potravinová bezpečnosť a zdravie, dezertifikácia, zmena klímy, vplyv prírodných a človekom spôsobených katastrof, atď Slovenská republika sa angažuje v mnohých z týchto oblastí na základe svojich záväzkov v rámci Agendy 21¹³ troch dohovorov z Ria (o dezertifikácii, zmene klímy a biodiverzite), miléniových rozvojových cieľov týkajúcich sa vody, johannesburského plánu a najnovšie aj konferencie Rio+20¹⁴. Táto zaangažovanosť bude pre našu republiku naďalej vysokou prioritou, najmä v témach ako sú:

- Prístup k bezpečnej pitnej vode a základným hygienickým službám

Organizácia Spojených národov v roku 2010 vyhlásila prístup k bezpečnej pitnej vode a základným hygienickým službám za ľudské právo, čo bolo potvrdené vo vyhlásení na konferencii Rio+20 v roku 2012.

- Voda pre hospodársky rast a trvalo udržateľný rozvoj

Európska únia deklaruje, že bude venovať osobitnú pozornosť pridelovaniu a využívaniu vody v hospodárskych odvetviach, udržateľnom poľnohospodárstve a v rámci prepojenia medzi vodným hospodárstvom, poľnohospodárstvom, energetikou a životným prostredím.

- Riadenie vodných zdrojov

Efektívne inštitucionálne prostredie, ktoré povedie k dobrému riadeniu vodných zdrojov na úrovni povodia, je kľúčom k dosiahnutiu záväzku vyhláseného konferenciou Rio +20, zameraného na značné zlepšenie vykonávania integrovaného hospodárenia s vodnými zdrojmi na všetkých príslušných úrovniach. Vhodné riadenie a udržateľné vodné hospodárstvo na regionálnej a cezhraničnej úrovni prostredníctvom prepojenia vodného hospodárstva a bezpečnosti tiež prispievajú k zaisteniu mieru a politickej stability.

¹³ Programový dokument OSN schválený v Rio de Janeiro v roku 1992

¹⁴ Konferencia OSN pre trvalo udržateľný rozvoj, jún 2012, Rio de Janeiro

Slovenská republika tieto výzvy plne podporuje a smerovanie vodohospodárskej politiky do roku 2027 je postavené na týchto princípoch.

2.1 NOVÉ VÝZVY V OBLASTI VODNÉHO HOSPODÁRSTVA

Globálne javy ako zmena klímy a demografický vývoj predstavujú pre trvalo udržateľné využívanie vôd a najmä pre jeho kvantitatívne aspekty skutočný problém. Predpokladá sa, že klimatická zmena prinesie predĺženie období a tiež územné rozšírenie oblastí s nedostatkom vody, ako aj nárast frekvencie výskytu povodní a nimi spôsobovaných environmentálnych a hospodárskych škôd. Zmena klímy a jej prejavy ovplyvnia a podmienia, i keď v rozličnom rozsahu, dostupnosť vodných zdrojov v jednotlivých regiónoch Európy. Za ostatné roky v mnohých krajinách narástli obavy najmä v súvislosti so suchom a nedostatkom vody, a to najmä pokiaľ ide o dlhodobú nerovnováhu medzi dopytom po vode a jej dostupnosťou. Podľa správy Európskej environmentálnej agentúry o stave vôd možno očakávať, že sucha a nedostatok vody v roku 2030 postihnú približne polovicu povodí krajín Európskej únie.¹⁵

Slovensko z pohľadu výskytu zdrojov a zásob vody, najmä podzemnej, ale aj povrchovej, má pomerne priaznivú situáciu, a sú vytvorené podmienky na uspokojenie požiadaviek a nárokov na zabezpečovanie vody. Napriek tejto skutočnosti, vzhľadom na regionálne rozdiely, nerovnomerné priestorové a časové rozloženie vodných zdrojov, ako aj na možné vplyvy klimatických zmien a ich sociálne a hospodárske následky (napr. na poľnohospodárstvo a priemyselné odvetvia závislé od vody), dostupnosť vodných zdrojov môže byť v niektorých regiónoch limitujúcim faktorom ich rozvoja. S cieľom efektívneho využívania vôd a ochrany zdravia ľudí budú podporované rekonštrukcie existujúcich úpravni povrchových a podzemných vôd (prioritne na veľkokapacitných zdrojoch povrchových vôd). Z dôvodu nerovnomerného rozloženia vodných zdrojov v rámci Slovenska, bude podpora budovania nových vodárenských zdrojov, resp. rekonštrukcie existujúcich tam, kde nie je efektívne z dôvodu technického a/alebo ekonomického privádzať vodu z existujúcich vodárenských sústav.

Jedným z hlavných rizík dostupnosti vodných zdrojov je aj predpokladaný častejší výskyt dlhotrvajúcich suchých období a vyšších teplôt v letných a jesenných mesiacoch spojených s nedostatkom vody, ktoré môžu byť prerušované niekoľkodennými dažďami s vysokým úhrnom zrážok, prípadne silnou búrkovou činnosťou s intenzívnymi zrážkami vyvolávajúcou vznik povodní. Striedanie takýchto extrémov počasia bude mať negatívny dopad na kvalitu a množstvo zásob vody vo vodných útvaroch, čo môže viesť k zmenám v hydrologickej bilancii vodných zdrojov. Výsledkom môže byť pokles zásob vody v krajine, zvýšenie variability prietokov a prehĺbenie extrémov v časovom rozdelení odtoku vody z povodí. Bez realizácie účinných adaptačných opatrení, ktoré budú predchádzať dôsledkom takýchto extrémov počasia možno očakávať, že najmä oblasti s nedostatkom zásob

¹⁵Koncepcia na ochranu vodných zdrojov Európy, Kom (2012) 673 final

podzemných zdrojov vôd budú intenzívnejšie vystavené negatívnym dôsledkom zmeny klímy spôsobujúcim škody nielen na majetku obyvateľstva, ale aj na poľnohospodárskej produkcii a kvalite poľnohospodárskej a lesnej pôdy. Odbery vody zvyčajne dosahujú vrchol v lete, keď je voda najmenej dostupná, čím sa škodlivé účinky nárastu teplôt vzduchu a sucha maximalizujú. Tieto negatívne dôsledky sú zároveň bezprostrednou a dlhodobou hrozbou aj pre vodné ekosystémy, čo si bude vyžadovať potrebu zvýšiť odolnosť vodných ekosystémov, aby sa prispôbili meniacej sa klíme, ktorá pravdepodobne prinesie ešte ďalší vplyv, akým je napríklad vyššia teplota vody a invázne nepôvodné druhy¹⁶. Preto je potrebné preskúmať opatrenia, založené na integrovanom spôsobe riadenia katastrof, ktoré sú špecificky zamerané na predchádzanie nepriaznivým dôsledkom extrémnych hydrologických situácií, ako sú suchá a povodne, ktorých frekvencia a intenzita zjavne vzrástli. Táto problematika je v súčasnosti riešená v Stratégii adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy. Ďalšie aktivity súvisiace s manažmentom sucha a nedostatku vody budú riešené v súčinnosti s ostatnými členskými štátmi Európskej únie.

V súvislosti s klimatickou zmenou treba optimálne nastaviť ekologické prietoky tak, aby počas celého roka bol udržiavaný ekologický stav vodných tokov so zohľadnením kvalitatívnych a kvantitatívnych predpokladov vodného útvaru pri pridelovaní vody na rôzne využitie s cieľom šetriť vodu a v mnohých prípadoch aj energiu, a to prostredníctvom opatrení týkajúcich sa efektívnejšieho využívania vody. Potreby vody pre obyvateľstvo a potreby vody pre ekosystémy treba posudzovať z hľadiska dopadov a investičnej náročnosti prípadných náhradných riešení a opatrení.

Novým environmentálnym problémom sa stáva znečisťovanie vody a pôdy farmaceutickými reziduami. V záujme riešenia tohto problému sú na úrovni Európskej komisie v rámci pravidelného preskúmania zoznamu prioritných látok skúmané tiež riziká environmentálnych účinkov liekov na vodné prostredie alebo prostredníctvom vodného prostredia, s ktorými sa budeme musieť v budúcnosti tiež zaoberať.

3. ZÁSADY A PRIORITY VODOHOSPODÁRSKEJ POLITIKY SLOVENSKEJ REPUBLIKY DO ROKU 2027 A RÁMCOVÉ POSTUPY PRI DOSAHOVANÍ CIEĽOV:

Realizáciu vodohospodárskej politiky SR do roku 2027, orientovanú na odstránenie prekážok obmedzujúcich opatrenia na ochranu vodných zdrojov a ich efektívne využívanie, podmieňuje uplatňovanie a dodržiavanie nasledovných **zásad**, ktoré musia byť zohľadnené vo všetkých, strategických koncepciách a plánovacích dokumentoch SR.

¹⁶ *Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 148/2014*

I. Zásady vodohospodárskej politiky

1. voda je prírodný zdroj, ktorý musí spĺňať čo najviac environmentálnych funkcií bez toho, aby v dlhodobom horizonte stratil schopnosť svojej obnovy a ohrozila sa jeho dostupnosť na opodstatnené účely a ciele, ktoré si zasluhujú ochranu;
2. prístup k vode je uznaný za základné ľudské právo, pretože je nevyhnutný pre život na Zemi a je zdrojom, ktorý prináleží celému ľudstvu;
3. zodpovednosť za trvalo udržateľné využívanie a spravodlivý prístup k vode na uspokojovanie potrieb pre všetkých vrátane budúcich generácií, pri súčasnom zabezpečení ochrany a zlepšení kvality vodných ekosystémov nesie spoločnosť;
4. integrované riadenie všetkých druhov vôd vrátane vodných ekosystémov na úrovni povodí je nevyhnutnou podmienkou pre dosiahnutie environmentálnych cieľov a trvalej udržateľnosti;
5. začleňovanie cieľov vodohospodárskej politiky do všetkých sektorových politík, vrátane účasti všetkých dotknutých strán pri odstraňovaní prekážok pri dosahovaní cieľov ochrany vôd;
6. uplatňovanie princípov založených na prevencii a pripravenosti s ohľadom na zabezpečenie udržateľnej rovnováhy medzi potrebou vody a jej dodávkou, berúc do úvahy tak potreby ľudských činností, ako aj prírodných ekosystémov a prispôsobenie hospodárskych činností úrovni dostupnosti vody;
7. zamedzenie ďalšieho zhoršovania stavu vôd pri plánovaní nových projektov, ktoré môžu spôsobiť nové hydromorfologické zmeny útvaru povrchovej vody alebo zmeny hladín útvarov podzemnej vody v súlade s ustanoveniami článku 4., odsek 7 rámcovej smernice o vode;
8. presmerovania vodohospodárskej politiky z riešenia dôsledkov klímy od krízového manažmentu k prevencii t.j. od „reakcie na krízu“ k „riadeniu krízy“;
9. uplatňovanie stimulačnej a motivačnej cenovej politiky zohľadňujúcej princíp „užívateľ a znečisťovateľ platí“ vo všetkých sektoroch využívajúcich vodu vrátane spoplatnenia odberov vody na závlahy a odstránenie deformujúcich dotácií;
10. ochrana pred dôsledkami povodní na ľudské zdravie, životné prostredie, kultúrne dedičstvo a hospodársku činnosť;
11. otvorená politika v oblasti vodného hospodárstva
12. uplatňovanie účinných motivačných prvkov pre aktérov, ktorí nakladajú s vodami alebo svojou činnosťou ovplyvňujú vlastnosti vôd;
13. využívanie poznatkov vedy, výskumu ako aj skúseností ostatných členských štátov EÚ pri odstraňovaní prekážok pri dosahovaní environmentálnych cieľov a eliminácii predvídateľných negatívnych javov.

Zásadou pre úspešnú tvorbu vodohospodárskej politiky je do budúcnosti vytváranie partnerstiev v oblasti inovácií zameraných na vodné hospodárstvo a poľnohospodársku produktivitu a udržateľnosť, ktoré pomôžu nájsť riešenia problémov týkajúcich sa vody v mestskom, priemyselnom a poľnohospodárskom prostredí a budú predpokladom zosúladenia ponuky v oblasti inovácií s dopytom. Je pravdepodobné, že vytváranie takýchto partnerstiev výrazne prispeje k plneniu environmentálnych cieľov a rastu trhových príležitostí. Zvýšenie miery rastu vodohospodárskeho odvetvia by mohlo vytvoriť nové pracovné miesta. Partnerstvá v oblasti inovácií by mohli uľahčovať prepojenie ponuky a dopytu v súvislosti s inovátnymi riešeniami a šíriť overené riešenia.

Pokiaľ ide o vedomostnú základňu, informácie sú často rozptýlené a nie sú jednoducho dostupné na rôznych úrovniach rozhodovania. Preto je potrebné zabezpečiť úplnú interoperabilitu s informačnými systémami používanými tak na úrovni SR ako ich prepojenie na európskej úrovni, s cieľom zlepšiť poznatky o vodných ekosystémoch.

V nadväznosti na uvedené definované zásady a v súlade s hlavným cieľom a celospoločenskými potrebami Slovenskej republiky so zohľadnením princípov a požiadaviek rámcovej smernice o vode a hospodárskej politiky štátu, ako aj strategickými koncepčnými dokumentami a predpismi prijatými na úrovni Európskej únie a Slovenskej republiky sú stanovené **hlavné priority** vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2027.

II. Priority vodohospodárskej politiky

1. Zlepšovanie stavu vôd s cieľom dosiahnutia ich dobrého stavu

Každé zníženie znečistenia, ktoré umožní využívanie vôd podľa potrieb a zlepši stav prírodného prostredia a v tejto symbióze tvorí predpoklad trvalo udržateľného rozvoja.

2. Efektívne využívanie vodných zdrojov

Je racionálne využívanie vôd, ktoré nespôsobuje zhoršovanie stavu vodného útvaru a jeho ekosystémov, pričom umožní trvalo udržateľný rozvoj.

3. Ochrana pred následkami povodní, sucha a nedostatku vody a adaptácia na zmenu klímy

Ochrana pred povodňami sú činnosti, ktoré sú zamerané na zníženie povodňového rizika na povodňami ohrozenom území, na predchádzanie záplavám spôsobovanými povodňami a na zmierňovanie nepriaznivých následkov povodní na ľudské zdravie, životné prostredie, kultúrne dedičstvo a na hospodársku činnosť. Sucha a nedostatok vody a adaptácia na zmenu klímy sú novými výzvami v oblasti vodného hospodárstva, ktoré sa budú riešiť v súlade s postupmi uplatňovanými v rámci spoločnej politiky Európskej únie.

S cieľom zlepšovania stavu vôd:

- Dôsledne uplatňovať opatrenia stanovené v plánovacích dokumentoch SR¹⁷;
- Pri plánovaní nových projektov, ktoré môžu spôsobiť zmeny fyzikálnych vlastností útvaru povrchovej vody alebo zmeny hladiny útvaru podzemnej vody alebo ak sa nepodarí v dôsledku trvalo udržateľných rozvojových činností človeka zabrániť zhoršeniu stavu útvaru povrchovej vody z veľmi dobrého na dobrý stav v dôsledku trvalo udržateľných rozvojových činností človeka, je nevyhnutné splniť súčasne tieto podmienky:
 - a) uskutočnia sa všetky realizovateľné kroky na obmedzenie nepriaznivých dôsledkov na stav útvaru povrchovej vody alebo stav útvaru podzemnej vody,
 - b) dôvody úprav alebo zmien útvarov povrchovej vody alebo útvarov podzemnej vody sú menovito uvedené a vysvetlené v pláne manažmentu povodia a environmentálne ciele sa vyhodnotia každých šesť rokov,
 - c) dôvody pre tieto úpravy alebo zmeny sú nadradeným verejným záujmom alebo prínos z dosiahnutia cieľov pre životné prostredie a spoločnosť je prevážený prínosom nových úprav alebo zmenami pre ľudské zdravie, udržaním ľudskej bezpečnosti alebo trvalo udržateľným rozvojom a
 - d) očakávané prínosy týchto úprav alebo zmien vodného útvaru nie je možné z dôvodov technickej realizovateľnosti alebo neprimeraných nákladov dosiahnuť inými prostriedkami, ktoré sú podstatne lepšou environmentálnou voľbou;
- Zabezpečiť adresnú zodpovednosť za nepriaznivé vplyvy na životné prostredie tak, aby bola primeraným spôsobom kompenzovaná náhrada za takto spôsobené škody. Možné je zohľadniť aj negatívne vplyvy na vodné ekosystémy (napr. biotopy a druhy) alebo hydromorfológiu (napr. prietok, bilanciu vody, transport sedimentu, a morfológiu rieky);
- Dôsledne realizovať posudzovanie vplyvov na životné prostredie a v odôvodnených prípadoch aj strategické environmentálne posudzovanie v rámci plánovania nových zmien vodných útvarov;
- Vykonávať potrebné opatrenia zamerané na významnú redukciu znečisťujúcich látok vo vypúšťaných odpadových vodách alebo osobitných vodách. Pri vypúšťaní odpadových vôd sa musia v nich obsiahnuté prioritné látky postupne znižovať a prioritné nebezpečné látky postupne obmedzovať s cieľom dosiahnutia požadovaného cieľa, a to dobrého stavu vôd;
- Následne po splnení záväzkov Slovenskej republiky voči Európskej únii vo vzťahu k odvádzaniu a čisteniu odpadových vôd v aglomeráciách nad 2000 EO zamerať

¹⁷ Vodný plán Slovenska, Plán manažmentu povodia Dunaja, Plán manažmentu povodia Visly, Plány manažmentu povodňového rizika

pozornosť na postupné eliminovanie znečisťovania organickými látkami a živinami z bodových zdrojov znečistenia aj v aglomeráciách pod 2000 EO, kde vodný útvar vykazuje zlý stav a opatrenia zamerané na odvádzanie a čistenie odpadových vôd preukázateľne prispievajú k výraznému zlepšeniu kvality vôd;

- Dôsledne riešiť znižovanie znečisťovania z poľnohospodárstva v zraniteľných oblastiach podľa požiadaviek a postupov vyplývajúcich zo smernice Rady 91/676/EHS o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov a všade tam, kde nebol dosiahnutý dobrý stav vôd a vykonáva sa tam intenzívna poľnohospodárska činnosť. Opatrenia musia byť navrhnuté a implementované tak, aby sa zabránilo prenikaniu dusičnanov z poľnohospodárskej výroby do vôd. Pri znižovaní znečistenia z poľnohospodárskej výroby je treba dôsledne uplatňovať všetky princípy Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a Správnej poľnohospodárskej praxe;
- Zabezpečovať systematické a komplexné monitorovanie vôd, ktoré je nevyhnutné na získavanie údajov a poznatkov o reálnom stave vôd, dlhodobom vývoji a trendoch pre vypracovanie analýz a tvorbu rozvojových plánovacích a koncepčných dokumentov, pre vyhodnotenie účinnosti realizovaných opatrení a nastavenie nových potrebných opatrení na dosiahnutie cieľov;

Na zabezpečenie efektívneho využívania vodných zdrojov:

- Zabezpečovať spravodlivé a trvalo udržateľné využívanie vodných zdrojov;
- Pri pridelovaní vody na rôzne využitie treba zohľadňovať kvalitatívne a kvantitatívne predpoklady vodného útvaru a udržanie ekologického stavu vodného útvaru prostredníctvom optimálne stanovených ekologických prietokov a realizáciou environmentálnych opatrení vrátane technických, a to pri dôslednom posudzovaní potrieb vody pre obyvateľstvo a pre ekosystémy a z hľadiska dopadov a investičnej náročnosti alternatívnych riešení a opatrení;
- Zabezpečiť, aby hospodárenie s vodnými zdrojmi bolo v súlade s environmentálnou etikou, založenou na bilancovaní zdrojov a potrieb vody, resp. účtovaní vody v povodí, čo má súčasne priamu väzbu aj na riešenie problému s nedostatkom vody.
- Na základe ukazovateľov nedostatku vody určiť spôsob efektívneho využívania vody pre odvetvia využívajúce vodu, a to najmä pre priemysel a energetiku, poľnohospodárstvo a domácnosti;
- Identifikovať náhradné zdroje podzemnej vody. Tieto zdroje by mali mať dobré kvalitatívne vlastnosti, dlhý čas zdržania a nízku zraniteľnosť. Tam, kde nie je dostatok kvalitných zdrojov podzemnej vody, treba hľadať alternatívne riešenia v rámci povrchových vôd, napr. prívodom vody z dostupných vodárenských sústav;

- Prehodnotiť povolenia na odbery vôd z povrchových vodných zdrojov ako aj z podzemných vodných zdrojov a obmedziť platnosť povolenia. Nové povolenia na odber vody vydávať na základe záverečnej správy o hydrogeologickom prieskume a schválených využiteľných množstiev vody z daného vodného útvaru podľa zákona č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) v znení neskorších predpisov;
- Riešiť znižovanie strát vody vo verejných vodovodoch opravami, pravidelnou údržbou a obnovou infraštruktúrnych sietí a ostatných súvisiacich zariadení v súlade s programom obnovy verejných vodovodov.
- Využívať vo vodnom hospodárstve, technickom zariaďovaní budov a spotrebičoch vody výroby, materiály a zariadenia, ktoré prispievajú k šetreniu vody a k jej efektívnejšiemu využívaniu.
- V ďalšom období venovať pozornosť hlbšej analýze možných prístupov k úhrade environmentálnych nákladov a nákladov na zdroje ako aj spoplatneniu difúzneho znečistenia vody z poľnohospodárskych činností v dôsledku hnojenia pôdy a používania prípravkov na ochranu rastlín, v úzkej súčinnosti s postupmi navrhnutými v rámci spoločnej implementačnej stratégie členských štátov Európskej únie.

Na ochranu pred následkami povodní, sucha a nedostatku vody a adaptáciu na zmenu klímy:

- Preskúmať a realizovať opatrenia založené na integrovanom spôsobe riadenia katastrof, ktoré sú špecificky zamerané na predchádzanie nepriaznivým dôsledkom extrémnych hydrologických situácií, ako sú suchá a záplavy.
- Podporovať prírodné opatrenia na zadržiavanie vody ako je obnova záplavových území a mokradí, ktoré môžu zadržať vodu v obdobiach výdatných alebo nadmerných zrážok na využitie v obdobiach nedostatku. Tieto opatrenia umožnia zabezpečiť poskytovanie služieb ekosystému v súlade so stratégiou Európskej únie v oblasti biodiverzity do roku 2020.
- Vykonávať, prehodnocovať a v prípade potreby aktualizovať predbežné hodnotenie povodňového rizika v čiastkových povodiach v súlade so zákonom č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami.
- Vypracovať a aktualizovať plány manažmentu povodňového rizika, ktoré určujú konkrétne opatrenia na zníženie potenciálnych nepriaznivých následkov povodní na ľudské zdravie, životné prostredie, kultúrne dedičstvo a hospodársku činnosť v geografických oblastiach.
- Vypracovávať, prehodnocovať a v prípade potreby aktualizovať mapy povodňového ohrozenia a mapy povodňového rizika v súlade so zákonom č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami.

- Venovať zvýšenú pozornosť ochrane pred povodňami najmä v horných častiach povodí, kde je nevyhnutné spájať vhodné prírodné opatrenia v lesoch a na poľnohospodárskej pôde s technickými opatreniami určenými priamo na ochranu zastavaných území pred záplavami.
- Realizovať opatrenia umožňujúce riadenie odtoku vody z krajiny zamerané na elimináciu prejavov zmien klímy zabezpečením dostatočného množstva vody nielen pre potreby obyvateľstva a hospodárstva, ale aj stabilitu dotknutých ekosystémov.
- Vytvárať podmienky na riadené usmerňovanie odtokového režimu povrchových vôd.
- Prehodnotiť územné plánovanie s cieľom zabrániť nekoordinovanej výstavbe spojenej s likvidáciou dažďových odvodňovacích systémov na okraji miest a obcí, znižovať zástavbu pôdy, vylúčiť výstavbu v inundačných územiach a začleniť tieto opatrenia do plánovacích a koncepčných dokumentov, vrátane nakladania so zrážkovými vodami v intravilánoch miest a obcí.
- Prehodnotiť hospodárenie v krajine (ťažba lesa a odlesňovanie, obnova pasienkov v horských oblastiach, využívanie poľnohospodárskej pôdy v svahovitom teréne, vyčlenenie adekvátnych častí poľnohospodársky využiteľnej pôdy na prirodzenú retenčnú funkciu) na zamedzenie rýchleho odtoku zrážkových vôd a zabezpečenie obnovy krajinných štruktúr.

Hlavným dlhodobým cieľom vodohospodárskej politiky je zabezpečenie udržateľnosti všetkých činností, ktoré majú vplyv na vodu, a tým zaistenie dostupnosti kvalitnej vody na trvalo udržateľné a spravodlivé využívanie.

4. NÁSTROJE NA DOSAHOVANIE ENVIRONMENTÁLNYCH CIEĽOV

Základné nástroje na dosahovanie stanovených environmentálnych cieľov:

1. intenzívnejšia a komplexnejšia integrácia cieľov vodohospodárskej politiky do plánovania a rozvoja hospodárskych aktivít závislých od využívania vodných zdrojov alebo ovplyvňujúcich stav vôd (a to najmä do poľnohospodárstva, priemyslu vrátane energetiky, plavby, odberov vody na rôzne účely) na zabezpečenie prevencie a zmiernenia ekologických dopadov, ktoré môžu byť využívaním vodných zdrojov spôsobené;
2. zvýšenie úsilia v plánovaní a realizácii opatrení tak, aby tieto smerovali priamo na zdroj znečistenia s cieľom dosiahnutia dobrého stavu vôd, resp. uplatňovania „princípu zamedzenia ďalšieho zhoršovania stavu vôd“, najmä pri nových infraštrukturálnych projektoch spôsobujúcich nové hydromorfologické zmeny útvaru povrchovej vody alebo zmeny hladín útvarov podzemnej vody a zabezpečenie dôsledného uplatňovania ustanovení čl. 4., odsek 7 rámcovej smernice o vode, podľa ktorého sa za nesplnenie environmentálnych cieľov nepovažuje to, ak neúspech pri dosahovaní dobrého stavu podzemnej vody, dobrého ekologického stavu alebo dobrého ekologického potenciálu

povrchovej vody, alebo pri predchádzaní zhoršenia stavu útvaru povrchovej vody alebo podzemnej vody je dôsledkom nových zmien fyzikálnych vlastností útvaru povrchovej vody alebo zmien úrovne hladiny útvarov podzemnej vody, alebo ak sa nepodarí zabrániť zhoršeniu stavu útvaru povrchovej vody z veľmi dobrého stavu na dobrý stav v dôsledku nových trvalo udržateľných rozvojových činností človeka a sú splnené súčasne všetky podmienky čl. 4., odsek 7 rámcovej smernice o vode;

3. dosiahnutie úplného súladu pri implementácii požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov v oblasti vôd predchádzajúcich rámcovej smernici o vode, a to najmä zo smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd a smernice Rady 91/676/EHS o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov, ktoré zohrávajú kľúčovú úlohu pri dosahovaní cieľov rámcovej smernice o vode;
4. na dosiahnutie ochrany vodných zdrojov pred znečistením živinami z poľnohospodárstva, domácností a priemyslu treba zlepšiť mieru dôsledného uplatňovania a dodržiavania požiadaviek národnej legislatívy;
5. zvýšenie účinnosti kontroly dodržiavania ustanovení legislatívnych predpisov, rozhodnutí orgánov štátnej správy a implementácie strategických dokumentov vrátane aplikácie správnej poľnohospodárskej praxe a dodržiavania princípov Spoločnej poľnohospodárskej politiky v oblasti životného prostredia;
6. posilňovanie prevencie v rámci znečisťovania vôd chemickými látkami, ktoré predstavujú značné riziko pre vodné prostredie alebo prostredníctvom vodného prostredia, v záujme zvyšovania primeranej úrovne ochrany životného prostredia a ľudského zdravia v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/128/ES, ktorou sa ustanovuje rámec pre činnosť Spoločenstva na dosiahnutie trvalo udržateľného používania pesticídov a smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách;
7. udržanie systematického efektívneho monitorovania množstva, režimu a kvality povrchových vôd a vplyvov pôsobiacich na kvalitu povrchových vôd, ako aj monitorovanie množstva, režimu a kvality podzemných vôd podľa programov monitorovania ako jedného z najdôležitejších nástrojov na hodnotenie účinnosti opatrení a na stanovenie nových opatrení so zameraním sa na presnejšiu identifikáciu zdrojov znečistenia;
8. presadzovanie uplatňovania motivačnej cenovej politiky založenej na úhrade spoločenských nákladov, ktoré zahŕňajú oprávnené ekonomické náklady, environmentálne náklady, náklady na zdroje a iné spoločenské náklady (napr. na ekosystémové služby) pri súčasnom zohľadnení sociálnych a ekonomických dopadov na spoločnosť;
9. presadzovanie cenovej politiky založenej na ohodnotení ekosystémových služieb so zohľadnením socioekonomickej únosnosti pre štát a občanov, ktorá bude realizovaná prostredníctvom zásad pre tvorbu cien, daní, poplatkov a pod.
10. posilnenie odolnosti vodného hospodárstva voči negatívnym dôsledkom zmeny klímy a podporu prístupu od krízového manažmentu smerom k prevencii a pripravenosti na zabezpečenie udržateľnej rovnováhy medzi potrebou a dodávkou vody, berúc do úvahy

potreby ľudských činností a prírodných ekosystémov s využitím efektívneho monitorovacieho a varovného systému;

11. zlepšovanie koordinácie a integrácie aktivít za účelom dosiahnutia zhody medzi implementáciou rámcovej smernice o vode a smernice 2007/60/ES o hodnotení a manažmente povodňových rizík, smernice Rady 92/43/EHS o ochrane biotopov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín a smernice Rady 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov;
12. realizácia efektívnych opatrení na vodných tokoch a v krajine, zameraných na zlepšenie odtokových pomerov, spomalenie odtoku z povodí, zníženie povodňovej vlny, zadržiavanie vody v krajine a ich účinnú reguláciu v záujme ochrany životov, zdravia a majetku fyzických a právnických osôb, historického a kultúrneho dedičstva a hospodárskych aktivít pred rizikom a nepriaznivými následkami povodní.

Tieto základné nástroje bude treba doplniť o presnejšie definované nástroje, ktoré vyplynú z preukázaných opatrení v danej oblasti.

Záver

Návrh orientácie, zásad a priorít vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2027 definuje zásady, ktorými sa treba riadiť pri odstraňovaní prekážok obmedzujúcich plnenie opatrení na ochranu vôd a ich efektívne využívanie. Predstavuje súhrn najvýznamnejších potrieb a povinností, vrátane nových výziev, ktoré determinujú smerovanie a aktivity vodného hospodárstva v ďalších rokoch. Nadväzujú na národné požiadavky a na povinnosti vyplývajúce zo spoločnej implementačnej stratégie členských štátov Európskej únie. Vymedzené zásady sú východiskom na riešenie priorít na dosiahovanie cieľov, ktoré budú detailne rozpracované v jednotlivých strategických plánovacích a koncepčných dokumentoch. Ide nielen o dokumenty, ktoré sa týkajú priamo oblasti životného prostredia, resp. vody, ale o všetky dokumenty, ktoré budú riešiť akékoľvek aktivity v rámci národného hospodárstva s vplyvom na stav vôd, ich kvalitu alebo množstvo. Medzi najvýznamnejšie výzvy a priority vodného hospodárstva v súčasnosti patria najmä: riešenie znečisťovania vôd, zefektívnenie využívania vody, zlepšenie riadenia vykonávaného subjektmi zapojenými do hospodárenia s vodnými zdrojmi a zvýšenie odolnosti vodného hospodárstva. Riešenie týchto problémov je možné len integrovaným prístupom pri prijímaní opatrení v oblasti hospodárenia s vodnými zdrojmi a ich ochrany, zahŕňajúcim celé spektrum politík v súvislosti s problematikou vody, energetiky a priemyslu, poľnohospodárstva, dopravy, odpadov, regionálneho rozvoja, ochrany prírody, ochrany biodiverzity a adaptácie na zmenu klímy a pod.

V rámci budúcej vodohospodárskej politiky je potrebné zamerať zvýšenú pozornosť aj na ďalšie otázky relevantné pre Slovenskú republiku, najmä na adaptáciu na zmenu klímy, nedostatok vody a sucho. Hlavným nástrojom na dosiahnutie stanovených environmentálnych cieľov sú plány manažmentu povodí, ktorých organickou súčasťou budú od roku 2015 plány manažmentu povodňového rizika vrátane programov opatrení.

Z dôvodu ochrany povrchových a podzemných vôd pred nedostatočne čistenými odpadovými vodami je pre Slovenskú republiku mimoriadne dôležité, aby táto oblasť bola podporovaná aj zo strany Európskej únie, nakoľko realizácia týchto opatrení je technicky, časovo a finančne mimoriadne náročná. Aktivity zamerané na doriešenie a dobudovanie verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd, najmä v aglomeráciách nad 2000 EO patria medzi priority Operačného programu Kvalita životného prostredia (OP KŽP) na roky 2014 – 2020. Ich realizácia zároveň prispeje k napĺňaniu environmentálnych cieľov – dosiahnuť dobrý stav vôd. V súčasnom období je množstvo stavieb verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd vo výstavbe alebo v príprave a je reálny predpoklad, že po ich dokončení budú významným príspevkom pre ochranu životného prostredia a plnenie záväzkov Slovenskej republiky.

Na dosiahnutie ochrany vodných zdrojov pred znečistením živinami z poľnohospodárstva, domácností a priemyslu je vysoko žiaduce zlepšiť mieru dôsledného uplatňovania a dodržiavania požiadaviek transponovaných z príslušných smerníc do národnej legislatívy a jej kontrolu.

Mimoriadnu pozornosť z hľadiska ochrany podzemných vôd treba venovať Žitnému ostrovu ako najväčšej lokalite podzemnej vody na Slovensku a jednému z najväčších zdrojov pitnej vody v strednej Európe.

Adaptácia na zmenu klímy v oblasti vodného hospodárstva je orientovaná na realizáciu opatrení, ktorými sa vytvoria podmienky na lepšie riadenie odtoku v povodí. Napriek tomu, že naša krajina má v súčasnosti dostatok zdrojov vody, v súvislosti s klimatickou zmenou sa predpokladá, že môžu nastať regionálne a časové disproporcie medzi nárokmi na vodu a disponibilnými zdrojmi vody. Dôležitým faktorom ovplyvňujúcim hydrologický režim je okrem zmeny klímy aj vplyv človeka a antropogénne aktivity vo využívaní krajiny, nárast urbanizácie a s tým súvisiace zmeny odtokových pomerov.

Návrh orientácie, zásad a priorít vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2027 je dokument otvorený novým výzvam, postupom a riešeniam problémov, ktoré budú v rámci Spoločnej implementačnej stratégie členských štátov Európskej únie navrhnuté a odporúčané na riešenie v ďalšom období.